

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17
 Naročnina četrletno 15 Din
 za pol leta 30 Din
 za vse leto 60 Din
 Posamezne številke 1.50 Din
 Za inostranstvo celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 7. avgusta 1936.

Upravištvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17
 Poštočerkovni račun:
 Ljubljana št. 16.176
 Rokopisov ne vračamo
 Oglasi po tarifu
 Tiska Zadržna tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Slovenija in načrt zakona o elektrifikaciji

I. V splošnem.

V eni zadnjih številčk smo že na kratko poročali, da grozi Sloveniji centralizem spet z novimi bremenami, ki bi sedanjo davčno preobremenitev v naših krajih še povečala. K velikanski vsoti 630 milijonov dinarjev, ki jo vsako leto plačuje Slovenija na davkih in državnih dajatvah že sedaj več, kot jih dobiva nazaj od države, naj bi prišli še novi milijoni, ki bi spet stalno odhajali od nas in bi se niti v eni niti v drugi obliki nikdar ne vrnili več v Slovenijo, da bi služili za dvig gospodarskega stanja tistih, od katerih je bil denar pobran. Ti slovenski milijoni bi spet prišli v dobro predvsem krajem na jugu države, kolikor se ne bi poizgubili in splahneli že prej.

Zakon o elektrifikaciji je delalo ministrstvo za stavbe že več let. Tudi sedanji načrt, o katerem pišemo, je bil pripravljen za časa prejšnjih, prepadlih režimov.

Kakor mnogo drugih zakonskih načrtov, ima tudi ta to veliko hibo, da je preobširen in obravnava nesistematično in gostobesedno stvari, ki ne spadajo v zakon, marveč le v obrazložitev k zakonu. Preveč upošteva koristi zasebnih električnih podjetij, tudi takih, ki so last tujcev, to pa morda zaradi tega, ker je sodelovala pri načrtu »Zveza električnih central«, kjer imajo zasebna in tuja podjetja večino, domačim občinskim in banovinskim električnim podjetjem pa v prehodnih odredbah ne priznava enakih pravic. Načrt izroča ministrstvu za stavbe odločanje o stvarih, ki spadajo v obrtni zakon in kot take v kompetenco ministrstva za trgovino in obrt. Omejuje pristojnost banovin. Uvajajo se za posamezna podjetja monopolna okrožja, kar bi moglo imeti za posledek izkoriščanje konzumentov. Po načrtu zakona o elektrifikaciji je mogoča razlastitev malih elektrarn v korist večjih in razlastitev pri postavljanju daljnovodov.

Predviden je pri ministrstvu za stavbe elektrotehniški svet, sestavljen iz zastopnikov raznih ministrstev, zastopnikov električnih podjetij oziroma »Zveze električnih central«, zastopnikov raznih zbornic in združenjstva. V ta svet pa ba-

novina, ki bi imela poseben »svet za elektrotehniško gospodarstvo pri banskih upravah«, ne bi poslala svojih zastopnikov. Ministrstvo za stavbe določa s pravilnikom sestavo sveta, njegovo področje in nagrade členom.

II. Sklad za elektrifikacijo.

Po načrtu zakona o elektrifikaciji je predviden pri ministrstvu za stavbe »sklad za podpiranje elektrifikacije države« (»fond za elektrifikacijo u cilju potpomaganja elektrifikacije zemlje«). Podrobnejša določila glede ureditve sklada in tvarnih sredstev za ta sklad ima predpisati minister za stavbe v sporazumu s finančnim ministrom.

Takega načina upravljanja države in raznih »fondov« smo že vajeni iz časa prepadlih režimov in imamo z njim zelo slabe izkušnje. Tako važnih zadev, kot je ponovno obdavčenje prebivalstva, ne gre odrediti kar s pravilniki posameznih ministrov tako, da javnost nima nobene kontrole nad porabo takih fondov, ki se zbirajo s plačili davkoplačevalcev in ki padajo na pleča predvsem najrevnejših slojev

V Sloveniji bi zadelo to breme najobčut-

Vabilo

Naročnike, ki tega še niso storili, prosimo, da nam čim prej nakažejo naročnino. Kdor bi ne imel položnice, jo dobi na vsaki pošti. Nanjo naj napiše na za to določenih mestih številko našega poštnege čekovnega računa — 16.176 — in naslov: Uprava tiskarstva »Slovenija«, Ljubljana. Kdor položnico že ima, pa je ne rabi, naj jo shrani, ali še bolje: pridobi naj listu novega naročnika. Denar se lahko nakaže tudi s pošto nakaznico. Ustrezno nam je tudi z naslovi oseb, o katerih je pričakovati, da se bodo naročile, če jim pošljemo list na ogled. Kdor ne misli postati naročnik, naj list vrne z opazko: Ne sprejemem. Opozorjajte svoje prijatelje in znance na »Slovenijo«!

„Kraljica Jelena“

Hrvaški pesniki in pisatelji so s celo vrsto pesmi, povesti in romanov razširili med narodom in poglabili znanje in poznanje domače zgodovine, s tem poznanjem pa tudi dvignili narodno zavest ter užgali v srcih velik plamen ljubezni do domovine. Prvo mesto v tem plemenitem prizadevanju in tem populariziranju narodne zgodovine zavzema seveda Avgust Šenoa s svojimi pesmimi (n. pr. »Smrt Petra Svačića«) in zgodovinskimi romani (»Zlatarovo zlato«, »Seljačka buna«, »Dio-genes«, »Kletva« itd.). Zgodovino Zagreba hrvaška mladina najbolje spoznava iz Šenoe. Za njim so šli starejši, n. pr. da samo nekatere imenujem, Tomić (»Zmaj od Bosne« je še vedno priljubljen, zlasti med hrvaškimi moslimi), Evgenij Kumičić (»Urota Zrinjsko-Frankopanska«, »Kraljica Lepa« i. dr.), Ksaver Šandor Đalski (»Osvit« s sijajno označbo glavnih oseb iz ilirskega pokreta), pa tudi mnogi mlajši, n. pr. Vladimir Nazor (»Hrvat-ski kraljevi«), ali pokojni mladi fra Evgen Matić (»Obitelj Vojvode Hrvoja«). Lani pa je obelodanil dr. A. Katić, ravnatelj biskupske gimnazije v Splitu, zgodovinsko povest iz let 960—976, »Kra-ljica Jelena« v zbirki »Knjižnica dobrih romana«, Zagreb. Dolgo o tej kraljici hrvaški zgodovinarji niso nič vedeli. Leta 1898. pa so našli na Solinskem polju (pri Splitu) med razvalinami neke stare cerkve kakih 90 koscev razbite nagrobne plošče. Slavnj arheolog don Frane Bulić je kosce sestavil in našel latinski nadpis, večeč, da je plošča pokrivala grobnico kraljice Jelene (u. 976), soproge kra-

lja Mihaela Krešimira, matere kralja Stjepana Držislava. To odkritje in to sestavljanje kamenitih koscev je bilo kar simbolično: dasi je vprav tista doba dalmatinskih Hrvatov zelo temna (Melik, Zgodovina Srbov, Hrvatov in Slovencev, I., 90), je nečak Bulićev, prej imenovani zgodovinar Katić sestavil iz raznih sodobnih listin in virov obširno delo, več plastičnih zgodovinskih slik, katerih središče je kraljica Jelena. Ogrodje povesti je zgodovinsko, vse drugo pa preveva vroča lju-bezen do hrvaštva, do hrvaške zemlje. Vsi tisti hrvaški kraji med Trogirom in Splitom ter Poljci pa gori do Klisa in Knina ter do reke Cetine in Svilaje planine ožive pred nami v podobi, kakršni so bili pred 1000 leti.

Zakaj vse to pripovedujem? Mar naj bo to reklama za knjigo »Kraljica Jelena«? Za to reklamo nas ni nihče zaprosil. Sama pa se nam vsiljuje ta-le misel: Hrvatje se odlikujejo po svoji narodni za-vednosti, po svoji veliki ljubezni do rodne zemlje. V veliki meri je to zasluga tudi slovstva, zgodovinske pesmi in povesti.

In mi Slovenci? Ali smo v enaki meri kakor Hrvatje gojili svojo narodno zgodovinsko povest in roman? Pot nam je sicer pokazal Prešeren s »Krstom pri Savici«, ali potem do Jurčičevega Ju-rija Kozjaka ter drugih njegovih zgodovinskih povesti in novel (»Slovenski svetec in učitelj«, »Hči mestnega sodnika« itd.) ni bilo nič. Zdaj ima-mo nekatere dobe naše narodne zgodovine prilično osvetljene s povestjo in romanom: dobo celjskih grofov, luteransko dobo, dobo protireformacije, francosko okupacijo, tudi l. 1848.; nekateri kraji naše slovenske zemlje so nam po povesti postali

neje kmete, male obrtnike in delavce, torej sloje, ki pri sedanjem slabem zaslužku in splošnem ob-ubožanju, ki je v veliki meri posledek pretira-nega obdavčenja :

že skoraj nimajo več sredstev za pošteno preživljanje.

Na porabo elektrike naj bi prišla pri nas zopet nova bremena. Ali pa elektrika pri nas še ni za-dostno obdavčena z državno trošarino na elek-trični tok, ki znaša pri razsvetljavi 0.70 Din na kWh? Ali naši kraji še niso zadosti obdavčeni, da bi jih bilo treba še vnovič in še bolj obdavčiti na življenjskih potrebščinah ljudstva?

Po časopisnih vesteh bi pobirali za »sklad za elektrifikacijo« 2% od kosmatih dohodkov elek-trarn. To bi znašalo (pri sedanjih cenah električ-nega toka) na razsvetljava 8 do 15 par na kWh poleg državne trošarine in bi pomenilo 2% po-večanje cene industrijskega toka, kar bi moglo imeti za nekatere stroke slovenske industrije, na primer za papirno, ki že sedaj zaradi trošarine na pogonski tok že skoraj ne more konkurirati z zamejstvom, hudo neprijetne posledke.

Že državna trošarina je pri razsvetljavi tako visoka, da omejuje porabo električnega toka. Večje elektrarne v Sloveniji pa morajo v veliki večini prodajati električni tok po tako nizkih ce-nah, da dajatev za ta »sklad za elektrifikacijo« ne bodo nosile same, marveč jih bodo prevrgle zopet na odjemalce, kar bo imelo za posledek po-novno omejevanje porabe električnega toka. Udar-jen bo pa zopet mali človek, ki že sedaj komaj živi in ki vsako, tudi najmanjše zvišanje svojih izdatkov za nujne življenjske potrebščine občuti kot veliko breme.

III. Koliko že daje Slovenija in koliko naj bi še ...

Po statističnih podatkih, objavljenih v letošnji reviji »Elektrotechnische Zeitschrift« je znašala produkcija električne energije v letu 1934 po celi Jugoslaviji 721 milijonov kWh, v Sloveniji pa 185 milijonov kWh. Porabljenih je bilo v Slove-niji v letu 1934 za luč 10.420.000 kWh, ne všteti porabo za javno razsvetljava, ki je trošarine pro-sta. Za pogon je bilo v Sloveniji porabljenih 90 milijonov kWh — v elektrotehnične in druge na-mene, kar je deloma oproščeno trošarine, pa 57 milijonov kWh. Trošarina za pogonski tok znaša 10 par na kWh.

posebno ljubi in dragi: Tolminska deželica, oko-lica Stične, Vrhnika ... Ali koliko je še tu neob-delanega polja!

koliko bi mogli iz tistih časov še izkopati snovi in dokazov trpljenja ter junaštva našega naroda! (Nov donesek smo pravkar dobili iz peresa g. župnika Jos. Lavtižarja.) In koliko krajev naše slovenske domovine še čaka in pričakuje svojih Homerov! (»Očetov naših imenitna dela ... nam bo Homerov naših pesem pela.«)

Kako je dvignil narodno zavest in ponos Ško-tov s svojimi zgodovinskimi povestmi in romani Walter Scott! Še dandanes romajo cele trume Američanov na Angleško, da vidijo kraje Scotto-vih junakov. In za W. Scottom so nastopili skoraj pri vseh evropskih narodih glasniki slavne rodne zemlje: Pri Italijanih je A. Manzoni z opisom tla-čiteljev, skritih pod imenom »i bravi«, v svojem znanem romanu bolj budil odpor proti tujcem ko vsi politični časopisi. Ogromen je bil in je še ve-dno vpliv Sienkiewiczjevih zgodovinskih romanov na Poljake, ali Al. Jiráska in Beneša-Třebizského na Čeha ali Ivana Vazova na Bolgare ali H. Con-science-a na Flamce ... Švedsko in Norveško jako dobro poznajo danes Američani, ki se sicer ne za-nimajo bogve kaj za tuji svet, iz povesti Selme Lagerlöfove in S. Undsetove ter drugih slavnih Skandinavcev.

Res, kraljev in kraljic Slovenci nismo imeli, ali na naših tleh so se v teku stoletij dogajale prav tako važne stvari, prav tako vredne opisov v po-vestih in romanih, kakor pri Hrvatih in ostalih Slovanih in vseh drugih narodih. —c.

Samo od trošarine za luč je v letu 1934 dobila država iz Slovenije do 7.500.000.— Din, medtem ko je dala trošarina v pogonske in druge namene nad 12.000.000.— Din. V letu 1934, v času najhujše gospodarske krize, je dala Slovenija državi trošarine na električni tok skoraj 20.000.000.— Din. Verjetno pa je, da je bila ta vsota še večja, ker v objavljeni statistiki za leto 1934 niso bila upoštevana vsa podjetja, ki se pečajo s proizvodnjem električne energije. Država je pa pri priznani preveliki vestnosti finančnih organov že gledala da ji nobena porabljen kilovatna ura ni ostala nezatrošarinjena in nobena para trošarine neizterjana.

V letu 1934 je pa bilo pobrane v celi Jugoslaviji trošarine na električni tok le za cca 45 milijonov dinarjev. Slovenija je plačala torej 41% celotne v državi pobrane trošarine, medtem ko je znašala njena proizvodnja le 26% skupne produkcije. Nov dokaz, da je Slovenija z davki bolj obremenjena, kot druge pokrajine, in da se davki in dajatve v drugih delih države ne predpisujejo in iztirjavajo z enako strogostjo kot pri nas, četudi bi nekatere pokrajine zmogle mnogo večje dajatve, kot uboga

Poraba električnega toka je zaradi vestnosti naših finančnih organov tudi pri nas najbolj natančno ugotovljena.

V letu 1935 je proizvodnja električnega toka v Sloveniji narasla na 250.000.000 kWh. Od tega pride na luč 10.530.000 kWh. Četudi se je zvišala poraba elektrike pred vsem v Rušah, je znašala v letu 1935, v Sloveniji pobrana trošarina najmanj 21 milijonov Din.

Zraven teh milijonov, ki gredo letno kot davek za naš »luksus« drugam, naj bi pa plačevala Slovenija spet nove dajatve za ta nepotrebn »sklad za elektrifikacijo«, iz katerega bi se dohodki porabljali, kolikor ne bi šlo že za upravo »fonda«, kar pa ne bi bilo ravno malo, spet za podpore pri elektrifikaciji v južnih krajih, kakor smo že tega vajeni pri izdatkih iz raznih drugih fondov in kreditov, namenjenih za javna dela in gradbo železnice, pri podporah, pri reparacijskih dobavah in drugih dobrotah, ki jih ima na razpolago centralna uprava.

V Sloveniji znaša povprečna cena toka za razsvetljavo Din 4.50 za 1 kW-uro. Sicer je cena pri nekaterih večjih elektrarnah tudi po Din 4.—, zato pa plačujejo nekateri kraji za luč tudi Din 8.— in več. Povprečna cena za pogon bo Din 1.— do 1.50 za kWh, medtem ko je cena za druge, predvsem za elektrotehnične in podobne namene pod Din 0.50 za kWh. Dajatve Slovenije v »fond za elektrifikacijo« bi znašale pri sedanji porabi elektrike letno do 6 milijonov Din, posebno še, če se upošteva, da bi se stekale v ta fond tudi kazni za pregreške zoper predpise zakona o elektrifikaciji, ki bi znašale v nekaterih primerih do 50.000 Din. Čim bolj bi se pa elektrifikacija Slovenije izpopolnjevala, tem večje bi bile dajatve v ta fond.

Letos elektrificira banovina Dolenjsko. Po časopisnih poročilih bo s posojilom 7 milijonov Din elektrificiran velik del krškega, novomeškega in brežiškega okraja. Skoraj enak znesek, ki bi zadostoval za gospodarski napredek tolikega dela Slovenije, naj bi plačevala Slovenija letno v ta fond! Čemu? V desetih letih bi pobral ta »fond« iz Slovenije več denarja, kot ga je potrebno, da se izpelje elektrifikacija vseh pomembnejših krajev v Sloveniji, ki trenutno še nimajo elektrike.

Koliko bi pa pomagal ta fond pri elektrifikaciji Slovenije? Najbrže toliko, kolikor pomaga Narodna banka in Državna hipotekarna banka, ki ne mara dovoliti za elektrifikacijske namene v Sloveniji nobenih posojil. Vključ temu pa pobira država letno na trošarini za električni tok do 20 milijonov Din in je država na tem interesirana, da bi se elektrifikacija Slovenije čim bolj pospešila, ker bi pač s povečanjem konzuma dobila novih dohodkov iz trošarine.

Mogoče da ima obrtni zakon, ki ureja upravno vprašanje pri izvajanju elektrifikacije, več pomanjkljivosti, ki jih je treba izpopolniti. Vendar pa za to ne rabimo takega zakona, ki bi Slovenijo ponovno oškodoval.

Dosti je bilo že ponesrečenih centralističnih poskusov tudi v gospodarskih stvareh. Dosti je bila Slovenija s takimi poskusi že oškodovana. Zato zahtevamo okvirne zakone, da bomo mogli svoje gospodarstvo sami urejati tako, kot to zahtevajo naše razmere. Zahtevamo popolno finančno samostojnost, da bomo s svojim denarjem sami razpolagali.

Upamo, da centralistični načrt zakona za elektrifikacijo ne bo postal zakon.

A. Ž.

Sporazum, ki je nesporazum

Na seji izvršilnega odbora JNS se je njen najnovejši predsednik Živković takole izrazil o osnov-jorizira, nadvečini drugega.

»Propovedovali bomo, a tudi praktično izvedli misel bratovskega in sporazumnega reševanja naših perečih narodnih vprašanj. Zlasti naglašam, da želimo tudi rešitev hrvaškega vprašanja na najpravičnejši način in da hočemo pri tem samo eno mejo, ki od nje ne odstopamo: življenjske koristi enega naroda in njegove države morejo biti in napredovati samo v »edinstvu«.

Pa ga imamo spet, tisti »edinstveni« nauk, lahko rečemo ne samo z isto vsebino, ampak tudi v istih besedah, kakor jih slišimo od jugoslovenov že od leta 1918 dalje.

Zato vemo, kakšen je tisti jugoslovanski »najpravičnejši način« in zlasti mi Slovenci to vemo: brezprimerne dajatve za belgrajsko čaršijo in samo pri teh dajatvah prednost.

Prav tako vemo, kakšno je »bratovsko in sporazumno reševanje« vseh perečih naših vprašanj v duhu jugoslovenov: zmeraj hujša centralizacija, zmeraj večje okrnjevanje naših osnovnih kulturnih zadev, kakor so šolske knjige, kakor so naše šole, naša univerza, naše znanstvene in kulturne naprave. Stvari zgolj, glede katerih bi se zdelo, da se ne sme vtikati nihče vanje proti naši volji, ker so to prav najbolj bitne domače slovenske zadeve. Pa so se vendar ne samo vtikali vanje, ampak si celo pridržali sleherni dokončno odločitev o njih.

Kajti ravno to je bistvo Živkovićevega in jugoslovanskega nauka o »življenjskih koristih enega naroda in njegove države«, da se za to korist razglasi lahko sleherna stvar

Širite naš list „Slovenijo“!

Kajti kje je meja teh življenjskih koristi in kdo naj jo določa? Sporazumno, pravi Živković: O, da, tudi mi smo za sporazumnost! Toda sporazum vendar zahteva, da dotični, ki se jih sporazum tiče, privolijo v tisto, o čemer gre sporazumevanje, privolijo sicer šele po vsestranskem razgovoru in potem ko so poslušali razloge za in proti, a vendar privolijo popolnoma svobodno, to se pravi, da lahko tudi odklonijo kot sporazum predlagano rešitev, če se enemu ali drugemu sporazumevaločih se zdi, da ni sprejemljiva. Sporazuma, kakor ga poznata jezik in logika, sploh ni in ne more biti.

Opazovalec

„Slovenska Straža“

Dobili smo v roke 1. številko lista »Slovenska straža«. Izdaja ga narodno obrambno društvo z istim imenom v Mariboru po potrebi, najmanj pa štirikrat na leto. Številka je šla v 100.000 izvodih med slovensko ljudstvo. Urejena je izrazito propagandno ter namenjena širokim ljudskim plastem in reči moramo, da je čisto nov pojav na Slovenskem.

Priznati je treba, da je ureditev z ozirom na namen prav spretna. Sami kratki sestavki, grafična ponazorila, množica pobud, pozivov, opozoril, poučnih podatkov, vse z namenom, da dramijo narodno zavest, opozarjajo na nasprotno nemško propagando ter na potrebo protiakcije.

Slovensko zavest hoče utrjevati s tem, da goji in budi spoštovanje do domačega jezika, do domačih običajev in izročil, do domačih zaslužnih mož iz kmečkega ljudstva in zopet uveljavlja staro obrambno geslo »svoji k svojim«. List prinaša samo oglase zanesljivo narodnih podjetij in druge odklanja, zato bo treba njegove oglase posebno upoštevati.

Iz vsebine propagandne številke lahko sklepamo na smer društvenega delovanja. Kaže, da hoče opustiti izvožene tire ter svoje narodno obrambno delo globlje zasidrati. Podružnice, kakor je videti, Slovenska straža ne ustanavlja, pač pa postavlja krajevne zaupnike, ki bodo njene ideje širili in ji dajali podatke iz domačega kraja. Iz raznih beležk smemo sklepati, da je že začela po načrtu proučevati razmere na severni meji, ter misli posebno skrb posvečati gospodarskemu položaju našega človeka in nevarnosti, ki nam preti prav v gospodarskem oziru od nemške strani. Gre torej za poizkus premišljenega narodno obrambnega dela po nekem načrtu, kakor ga doslej še nismo poznali. Želimo, da bi ta poizkus uspel in da bi društvo našlo mnogo vnetih sodelavcev. Spremljali bomo njegovo delo z največjim zanimanjem.

Slovenska straža hoče pomalem zajeti s svojim delom vso slovensko domovino, kar sklepamo iz tega, da prinaša tudi podatke iz Kočevja. Pozdravljamo to namero in samo želimo, da bi imelo čim več slovenskih ustanov svojo matico v Mariboru, da bi se ta polagoma razvil v drugo slovensko kulturno središče, ki bi uspešno tekmovalo z Ljubljano. Tako drugo središče je potrebno za našo kulturno rast, še bolj pa ga potrebuje naš sever.

brž ko ima en »pogodbenik« pravico, da vsili svoje naziranje drugemu. Torej sporazuma v našem primeru ne more biti, dokler lahko en deležnik majorizira nadvečini drugega.

Sporazum more biti torej zgolj le v soglasju, nikjer in nikoli v posilstvu.

Slovenci in Hrvatje hočejo sporazum, resnični sporazum namreč brez jugoslovanskih pomišljanj, narekovajev, pridržkov, ki imajo zmeraj samo eden in isti namen in ki so ga v našem političnem življenju doslej še tudi dosledno vselej dosegli, da so namreč sporazum prepačili v njegovo najpopolnejše nasprotje: nikoli nismo bili od sporazuma dalje, kakor takrat, ko so stali jugoslovenci pred njim. Hrvatje so po svojih zastopnikih prav zadnje mesece spet razločno povedali, da so za sporazum, ki je sporazum. Zakaj jih ne primejo jugoslovenci za besedo, če mislijo odkrito in pošteno? Mar mislijo, da bo kdo še zmeraj nasledal besedam, ki nič ne pomenijo, ki jim govorec sam ni pripravljen dati resnično vsebino?

Ne, g. Živković, ne boste dobili ne enega zavednega Slovenca in Hrvata, ki bi danes, po osemnajstletni skušnji in trpljenju, še verjel tako brez vsebinskim, tako obrabljenim besedam, ki imajo zgolj namen, prikrivati druge namene.

Zlasti ga ne bo, ki bi verjel tem in takim besedam prav iz Živkovićevih ust. Medtem ko bi se drugi jugoslovenci lahko kolikor toliko izgovarjali na državni zbor, na politične spletke,

ali kogarkoli, kar jim je bojda preprečevalo, da izvedejo do konca svoje »idealne« načrte o popolni pravičnosti in enakopravnosti v državi, pri Živkoviću ne more biti nobenega takega opravičila. Kajti prav on je bil tisti, ki je leta diktatorično, če ne despotično vladal, ki mu je

bila dana moč, da uveljavi svojo voljo do zadnjega. Tudi psihološko je bil po 6. januarju dan trenutek: ljudje so spočetkoma z zaupanjem gledali vanj, celo dr. Maček je pozdravil novi položaj. Ta kapital absolutne oblasti in zaupanja pa je prav Živković zapravljal do zadnje pare: namesto svoboščin zmeraj hujši teror, zmeraj večje zatiranje vsake kritične besede, namesto samouprav zmeraj hujši centralizem, namesto pravičnosti odpuščanje in upokojevanje nepristranskih uradnikov in funkcionarjev in njihovo nadomeščanje s kreaturami, pa še nesposobnimi po vrhu.

Ne — prav Živković je zadnji, ki mu moremo zaupati.

do bo njegove pokrajine in njegovo ljudstvo med seboj in s slovensko kulturo ožje povežalo. Iz tega razloga pa še iz drugih je prav, da ostane sedež Slovenske straže v Mariboru, če tudi bi se pokazala potreba, da se ustanovi podružnica v Ljubljani. Tudi politično ozračje se nam zdi tam ugodnejše za pozitivno, podrobno in načrtno narodno obrambno delo.

Upamo, da bo Slovenski straži uspelo, da svoje lepe zasnove izpelje in zanesi novega duha in nove iniciative v naše prizadevanje za narodno okrepitev naših meja in narodno vzgojo našega ljudstva.

Problem majhne manjšine

Slovenci se razumljivo ne zanimamo samo za problem majhnega naroda, ampak tudi za vprašanje manjšin. O narodnih manjšinah se je v naših listih že veliko pisalo. Zanimivo je pa vprašanje manjšin sploh. Med manjšinami je pa treba ločiti znatno, morda samo za spoznanje manjšo ali šibkejšo manjšino, kakor je večina. Taka razmera krepka manjšina si že pomaga. Za njo vsaj življenjske nevarnosti ni. Tako manjšino mora večina vedno upoštevati. Ako je taka manjšina zelo spretna in zvita, lahko dostikrat uspešno vsiljuje svojo voljo večini. Ako pride med tako manjšino in večino do boja na življenje in smrt, ni nikoli popolnoma gotovo, da res zmaga večina. Zgodovina nam navaja vse polno zgledov, da ni zmagala v takih bojih večina, ampak manjšina.

Posebno težko pa je vprašanje slabe ali neznatne manjšine, manjšine, pri kateri je vnaprej gotovo, da v primeru boja na življenje in smrt mora podleči. Žal je za nas Slovence ravno to vprašanje najvažnejše. Ne samo, da so naši bratje v sosednih državah tako šibke narodne manjšine, da moramo vprašanje njihovega nadaljnjega obstoja nad vse resno razmotrivati in poizkušati reševati v dejanjih tudi v Jugoslaviji, smo Slovenci najšibkejši del in se torej moramo nahajati vedno samo v šibki manjšini.

Vprašanje slabe manjšine je v vseh področjih mnogokrat stavljeno in mnogokrat že rešeno. V gospodarskem boju vidimo krog in krog boje in tekme med večinami in manjšinami. V gospodarskem življenju imamo tudi celo vrsto zakonov, ki ščitijo šibkejšo. Posebno jasen se je pokazal bedni položaj šibkih manjšin v delniških družbah. Manjšinski delničarji so doživeli pri najrazličnej-

Ali ste poravnali naročnino?

ših družbah poskušajo, da niso bili prav nič upoštevani, da niso imeli na upravo nobenega vpliva, da jih je večina, zlasti ako je bila malo bolj široke vesti in nizke morale, naravnost namenoma izkoriščala. Noben količnik pameten gospodarski človek si torej ne želi vloge manjšinskega delničarja. Ako že kupi nekaj delnic, jih kupi za špekulacijo ali za kake druge namene, nikdar pa ne bo celega svojega premoženja vtaknil v take manjšinske delnice. Kar velja za kapitalistične družbe, velja tudi za vse druge družbe. Bolje je biti zunaj sam, kakor v družbi z močnejšim in številnejšim, ki ne pozna visoke morale. Naš narod ima kot majhen narod v tem pogledu dragocene izkušnje, katere je izrazil v znanem reku o španoviji.

Opozarjamo in vabimo

»Slovenija« je začela izhajati v najtežjih časih, ko je bila vsaka svobodna beseda popolnoma zatrita. Mnogi se je niso upali naročiti, drugi so jo dobivali v ovitku. Vzdržala je, vzdržala s pomočjo naročnikov. Drugih virov ni imela. Dostikrat je šlo težko, celo prav težko, a šlo je. Sedaj izhaja že peto leto. Še vedno se bori s težavami. Ne bomo prikrivali: nekaj ji je škodovalo lansko znižanje plač, nekaj stavka v tiskarski stroki, ko je morala za več mesecev prenehati. Uredništvo in uprava se trudita, da izgubljen kolikor mogoče popravita. Je pa to tudi stvar naših naročnikov in prijateljev, predvsem tistih, ki so nam od vsega začetka zvesti. Te prosimo v prvi vrsti, da nam priskočijo na pomoč z nabiranjem novih naročnikov. Dobrodošli so nam tudi samo naslovi takih, ki z mislijo, ki jo zastopa »Slovenija«, soglašajo, pa nanjo še niso naročeni! Pošljite nam jih. Oglasilo se je sicer že mnogo novih naročnikov, a še vedno ne toliko, da bi lista obstoj bil popolnoma zagotovljen. Vabimo prav posebno mladino, ker prav njej utira list pot v boljšo bodočnost.

»Trgovački Vjesnik« poroča, v katerih krajih so bila trgovska podjetja kaznovana zaradi prestopkov zoper devizne predpise: zgolj v prečanskih krajih. Drugod, na primer v Belgradu, takih prestopkov sploh ni — če naj sodimo po zalotnih grešnikih in izrečenih kaznih.

Samo da ga menda ne bo niti prečana niti Srbijanca, ki bi to verjel.

Darujte za tiskovni sklad „SLOVENIJE“

Stvarno poročilo

Tone Peruško, znani stalni dopisnik »Istre«, opisuje v zagrebških »Novostih« obisk na domu slovensko-ameriškega pisatelja Louisa Adamiča. Adamič je rojen v Prapročnem pri Grosupljem. Tam ima njegov oče nekdanji Lichtenbergov grad, ki ga pa je kupil že njegov oče, ded pisatelja. Peruško priobčuje tudi nekaj slik od Adamičevih sorodnikov. Riše prav dobro in pravilno značaj Dolenjske in njen družbeni ustroj. Dolenjsko imenuje slovensko jezikovno Hercegovino. Dolenjske vasi so mu: vasi elektrike, vodovoda in biciklov.

Dobesedno piše tudi:

»O toliko razvpih slovenskih pijancih ni sledu. Gostilne, čiste in opravljene s sneženo belimi priti, so prazne. A tudi ob nedeljah so skoraj prazne. Ves obrat ob nedeljah znaša 4 do 5 litrov vina. A tudi vino se ne pije tako, kakor ga pijejo pijanci. Pije se po malem s hladno sodo ali slatino. O pijancih nobenega sledu.

V nedeljo sem obšel nekaj vasi na kolesu, a nikjer nobenega pijanega človeka. Torej: Slovenija ni dežela pijancev. Vsaj ta kraj ne. Prej bi ta kraj imenovali kraj treznih, mirnih in delavnih ljudi.

To poročilo, ki ga je očitno pisal evropski človek, se prav prijetno razlikuje od tistih, ki jih moramo brati tu pa tam v drugih

listih. Saj ni, da bi jih spet omenjali in naštevati — naši bralci se jih gotovo še spominjajo. Nedavno smo omenili »Pravdo«, ki je z višine svoje balkanske civilizacije ocenjevala slovenstvo — v splošnem pa ni velikega razločka med njimi. Pride tak človek od tam doli, sreča na cesti pijanega človeka, sreča berača pa »ugotovi«: Slovenci so pijanci, so berači.

No, v beraštvo se sicer res pogrezamo — prav po zaslugi teh nacionalnih ljudi, ki so nam znali izvleči skoraj zadnji belič iz žepa.

Nacionalne pravljice

Nemško-nacionalne »Münchner Neueste Nachrichten« so priobčile dne 31. julija t. l. posebno prilogo o nemški Avstriji. V njej pripovedujejo, da so v svetovni vojni imeli avstrijski Nemci mnogo več izgub, kakor nemški narodi. Mi tega ne vemo, in če je res, je to popolnoma v redu, saj so svetovno vojno Nemci začeli prav za svoje koristi, in nemški vodilni državnik jo je takoj od začetka razglasil za vojno proti slovanstvu. S tega stališča moramo le obžalovati, da je še kljub temu moralo v smrt toliko naših ljudi — večinoma strahovanil, deloma zapeljanih. Toda vse to se nas v tem primeru ne tiče. Opozarjamo pa na to, da prišteva pisec 3. c. in k. divizijo med nemške in da trdi, da je imel Ptuj, čigar prebivalci so morali svoje vojake prav tako pošiljati v 3. divizijo, največ žrtev v svetovni vojni. Ptuj z okolico, ki je bil celo po avstrijski statistiki do 97% slovenski, je torej na mah postal nemška zemlja.

V takih poročilih je vsekako poleg dobršnega dela površnosti še več imperialističnih načrtov in naklepov. Pa bo dobro, če čujemo.

In še nečesa naj zagotovimo vse tiste Nemce, ki menda mislijo, da nam je bilo prav v posebno čast, če so nas silili in prisilili s fizičnim in moralnim pritiskom, da smo krvaveli zanje: Nam je žal vsake najmanjše žrtve, vsake kaplje krvi, ki jo je moral dati kdaj slovenski človek za to, da ga je tlačil tuje. In da vsaj pri tisti veliki večini slovenskih mož, ki so imeli le trohico samostojnosti v misli, ni bilo niti sledu o kakem prostovoljnem žrtvovanju za nemške in proti slovenskim koristim in vzorom.

Zato naj že Nemci kdaj prenehajo govoriti o tem, da bi se bili avstrijski Slovani junaško borili za Avstrijo, to se pravi za Nemce in zoper druge Slované. Če bi bilo res, bi bilo to samo ponižujoče za nas. Pa hvala Bogu ni bilo res, in če kdo ne verjame, naj se spomni vseh tistih številnih zaupnih ukazov avstrijskega vojnekega poveljstva, ki so odredjali posebno ravnanje s slovenskimi polki, prav ker je bil vsak zaveden Slovenec. Čeh itd. že vnaprej nezanesljiv.

Izdajalcev, seve, se nikjer ne manjka.

Vse gre nazaj

Ne samo v poštnem prometu v tuzemlju, ampak tudi za meddržavni promet je uvedeno za nujne pošiljke posebno hitro (ekspresno) poslovanje. To poslovanje zahteva, če naj nosi po pravici svoje ime, da se take pošiljke dostavljajo hitreje, kakor običajne. Pošta tega tudi ne dela zastoj: pristojbine za take nujne pošiljke so tri do štirikrat večje od navadnih.

Tudi pri nas je uvedeno, že glede na dotične meddržavne poštne dogovore, ekspresno pošiljanje in dostavljanje. Pa menda samo z ozirom na te meddržavne dogovore. Kajti očitno obstoji ekspresno dostavljanje samo v teoriji. Pošta seveda prevzema ekspresne pošiljke, sprejema tudi plačane višje pristojbine, dostavlja jih pa — kakor navadne.

Zakaj? Stara pesem: osebja primanjkuje!

Nekajkrat smo že povedali in poudarili, da je v Sloveniji poštni promet najbolj živahen in da ima država od tega tudi svoj dobiček, največjega od vseh pokrajin naše države. Ta promet je po vojni celo znatno narasel, znatno so hkratu seveda tudi narasli dohodki od poštних pristojbin, tembolj ker so se te večkrat povišale in se bodo z letošnjim avgustom spet zvišale. Pošta v Sloveniji je torej za državo visoko aktivna.

Mislimo, da je skoraj odveč posebej pripominjati, da bo tudi letošnje povišanje pristojbin za zamejstvo v prvi vrsti zadelo Slovenijo, prvič zaradi njene lege, drugič pa zaradi narodne povezanosti slovenskega narodnega ozemlja, ki so ga mirovne pogodbe tako grdo raztrgale.

Večajo se pristojbine, večja se promet, večajo se državni dohodki iz slovenskih pošt — samo poštne osebje se skoraj nikjer ne pomnožuje, mestoma celo zmanjšuje, tako da morajo pošte sploh opuščati ponekod redno vsakodnevno dostavljanje, kakor na primer v celjski okolici in drugje. In prav Slovenija je zaradi novodobnega načina svojega družbenega ustroja za natančno in brezhibno poštno poslovanje in promet najbolj občutljiva.

Našim prijateljem!

Naš tednik »Slovenija« je treba razširiti kar največ mogoče. Prepričani smo, da to žele ne le naši dosedanjji naročniki, ampak vsi prepričani Slovenci. Zato prosimo vse naše naročnike in prijatelje, da naj nam pridobivajo novih naročnikov. To zato, da list stvarno podpro in pa da se slovenska misel čimbolj razširi. Našemu tedniku je treba že zaradi kritja stroškov, ki so veliki, novih plačujočih naročnikov, da ne omagamo.

Naslove novih naročnikov naj pošiljajo naši prijatelji na naslov: UPRAVA TEDNIKA »SLOVENIJA«, LJUBLJANA, TYRŠEVA CESTA 17.

Uprava tednika »Slovenija«

Naši obmejni problemi

Za petdesetletnico svojega obstoja je priredila Družba sv. Cirila in Metoda lansko jesen tečaj za srednje in visokošolsko mladino, na katerem so se obravnavala razna vprašanja narodnoobrambnega značaja. Predavanja tega tečaja je sedaj Družba izdala v knjigi z zgornjim naslovom. Zbranih je v njej 10 poročil resne, stvarne vsebine. Nava-jamo jih po vrstem redu.

Dr. Milko Kos podaja z znanstveno tehtnostjo sliko zgodovinskega razvoja slovenskih narodnih mej. Dr. S. Plešič opisuje zemljepisni značaj naše zahodne in severozahodne jezikovne meje in pojasnjuje s tega vidika statičnost naše narodne meje nasproti italijanski in krčenje našega narodnega ozemlja nasproti Nemcem na Koroškem.

Zelo poučen je prispevek prof. Fr. Baša o slovenski narodni meji nasproti štajerskim Nemcem in nasproti Madžarom. Razčlenjuje zemljepisne, gospodarske in druge vplive na razvoj narodnega posestnega stanja in podaja ugotovitve in vidike, ki jih prvič srečavamo v tej pregledni in strnjeni obliki. Njegovo predavanje je ob enem pregled in pojasnilo predvojnih in današnjih narodnih razmer na našem severovzhodu ter vprašanj in nalog, ki še čakajo rešitve.

O položaju naše mladine v Julijski krajini in o načrtnem delovanju vsega šolstva in vzgojstva za poitalijančenje slovenskega življa podaja kratko, a prepričevalno sliko dr. L. Črnelj. Kako malo živa nam je spričo naših vsakdanjih skrbi usoda naše primorske manjšine!

Z veliko toploto in deloma v poetičnih opisih in z romantičnim slovanskim navdušenjem poroča G. Brodnik o položaju koroških rojakov pod Avstrijo, prinaša pa obenem stvaren, strnjen pregled o razmerah koroških Slovencev v verskem, političnem, šolskem, prosvetnem in gospodarskem oziru. Prihaja do zaključka, da je bilanca o prizadevanju, delu in naporu koroških rojakov prav častna. Poročilo je mogel napisati samo rojen Korošec.

O tujih, predvsem nemških aspiracijah na slovensko ozemlje poroča ing. Mačkovšek. Poročilo se naslanja na nekatere nemške publikacije v zadnjem desetletju. O nemških namerah in prizadevah glede naše zemlje smo vse premalo poučeni.

O krizi manjšinskega varstva v zvezi s krizo Društva narodov razpravlja s stališča meddržavnopravnih obveznosti dr. Branko Vrčon, navezujoč na znani poljski predlog pri DN, da se raztegne obveznost manjšinskega prava na vse prizadele države.

Izven okvira praktičnega narodnoobrambnega dela je akademska razprava Andreja Uršiča o narodni ideji, njeni državotvorni pomebnosti ter o romanskem in slovanskem pojmovanju naroda. Aplikacija njegovih ugotovitev na naše narodno vprašanje ni pravilna.

Tugomer Prekoršek podaja nekaj zgodovine Družbinega dela z reminiscencami na politična nasprotstva, na katera je Družba pri svojem delovanju zadevala.

Na nekatera poročila se morda o priliki še vrnemo.

Družba je s to publikacijo obogatila naše skromno narodnoobrambno književnost s tehtnim prispevkom. Knjiga se dobiva pri založnici in v knjigarnah za neznatno ceno 15 Din.

O g. Francu Škodlarju s pridevkom Čoro

G. Franc Škodlar s pridevkom Čoro (tako se je sam predstavil), torej ne Čiro Škodlar, ki pravi, da je »novinar in člen JNU« (po slovensko: časnikar in ud JČZ), me je v ljubljanskem »Jutru« z dne 17. 6. t. l. in v ljubljanskem »Sl. Narodu« z dne 25. 7. t. l. napadel in smešil zaradi mojega poročila o razstavi slovenskih (ne dravobanskih) slikarjev bratov Vidmarjev v »Sloveniji« od 5. 6. t. l. Podpisal se je pa obakrat s šifro Č. Š. Z g. Fr. Škodlarjem s pridevkom Čoro tudi v »Sloveniji« z dne 26. 6. t. l. nisem polemiziral, ampak sem le stvarno ugotovil, kaj vse da priobčujejo jugoslovenski časniki pri nas in sem to le približ kot »znamenje časa«. Izrečno sem dejal, da svojega »Odgovora na zabavno »kritiko« nisem pisal zaradi g. Fr. Škodlarja. Resni in strokovno izobraženi ljudje pri nas nimajo svoje sodbe o besedovanju g. Fr. Škodlarja v »Jutru« in »Sl. Narodu«. G. Fr. Škodlar sam pravi v »Sl. Narodu«, da je pisal svoje »Kramljanje z g. dr. Regalijem« ob hudi vročini. Če je takrat meril svojo temperaturo, pa ni povedal. Z g. Fr. Škodlarjem tudi sedaj v »Sloveniji« ne bom debatiral in mu ne bom odgovarjal ter ga tudi ne bom poučeval o slikarstvu, umetnosti sploh in o dobrem tonu. Taka debata bi bila zoper moj okus. Ne zapisal bi sicer tudi ne teh vrst, napisal sem jih šele sedaj na željo uredništva »Slovenije« zaradi javnosti. Slikarja brata Vidmarja, ki jima je g. Fr. Škodlar s pridevkom Čoro očital, da sploh nista umetnika, pa sta mu že sama pravilno odgovorila v »Sloveniji« z dne 2. 8. t. l. Sta pa dopisna uda dunajskega »Hagenbunda« in ena slika Nandeta Vidmarja visi v galeriji v Bruslju.

Dr. J. Regali.

Mali zapiski

Prepovedan tisk

Državno pravdnništvo v Zagrebu je prepovedalo prodajati in širiti tiskopis »Radniške novine« št. 6, ki izhaja v Zagrebu.

Z velikim veseljem

navaja »Jutro« tole izjavo »Samouprave«, uradnega glasila JRZ:

»Tisti, ki misli, da bo vlada g. dr. Stojadinovića odobrila ali trpela snovanje kakršnekoli verske, plemenske ali pokrajinske stranke, se vara, ker tega ne bo nikdar doživel pod to vlado. Vse tisto, kar ruši našo narodno in državno enotnost, mora danes vnaprej računati na močan in odločen odpor. To morajo vedeti vsi brez razlike, pa naj se nahajajo na levici ali na desnici.«

Saj nič ne rečemo, da ne bi smelo »Jutro« biti zadovoljno in veselo teh besed, o, prav nič ne rečemo. Razen k večjemu, da mu greni zadovoljnost nekaj konkurenčne zavisti.

Tudi ljubljanski magistrat

je na podstavi rezultata preiskav, ki jih je bil odredil župan v nekaterih oddelkih, podal več kazenskih ovadb in se zaslišanja že vršijo. S tem je ustrezno vsem, razen morda tistim, ki bi radi, da bi se zadevščina rešila v »lastnem delokrogu«. Samouprava je dobra, če je res samoupravna; ali kjer je le preveč samoupravna, bodi neodvisno sodišče nad njo.

Odmev dogodkov v Kerestincu.

Obtožnica v zadevi krvavih dogodkov v Kerestincu pri Samoboru na Hrvaškem je že sestavljena in obsega 89 strani. Obtožence bo zagovarjal sam dr. Vladko Maček, zraven njega pa še dr. Ante Trumbić in mnogo drugih najuglednejših hrvaških odvetnikov. — Kakor znano, je bilo v Kerestincu ubitih 12 oseb, v katerih so ondodni kmetje sumili četnike, ki so med hrvaškim ljudstvom osovraženi, kakor svoj čas pri nas orjunaši. Kmalu za tem so ubili v okolici Zagreba tudi znanega slovenskega puškarja s Koroške Borovnika pod sumnjo, da skriva v ondodni lovski koči orožje za četnike. Četnike, orjunaše in podobne pajdaše so prejšnji režimi silno favorizirali; še lani, tik pred padcem Jevtića, so četniki krvavo »uradovali« v Lepoglavi. Hrvatje zahtevajo, da se povzročitelji in udeleženci pokličejo na odgovornost.

Hrvaška sodba o »nacionalni fronti«.

»Odjek« piše: »Prišel je čas, da se tudi naš narod zavé. Naj ne veruje reakcionarjem in korupcionistom, ki se iz strahu pred kaznijo za svoje nezakonitosti in ropanja sklicujejo na neko nacionalno fronto. To so ljudje, ki že leta omamljajo z lažnjivim nacionalizmom, zraven pa ljudstvu lomijo rebra in praznijo žepe. Samo demokracija more zagotoviti ljudstvu boljše čase.«

Ob olimpijski baklji.

O priliki prinosa olimpijske baklje na Dunaj so priredili nacisti velikanske manifestacije za tretje cesarstvo. Zbralo se je nad 100.000 ljudi, vzklikajoč Hitlerju in prepevajoč nacistične pesmi. Avstrijski patriotski frontarji so v toliki množici kar izginili v brezpomembnost. Manifestacija se je nato razvila v izgrede, ki so trajali vso noč. Vlada se je spričo tega čutila primorano, da je kratko prej razglasila politično amnestijo preklicala. Izvršenih je bilo mnogo aretacij. Berlinu je z ozirom na najnovejši avstrijsko-nemški sporazum, ki vsebuje tudi določbo o medsebojnem nevmešavanju v notranje politične zadeve, bil dogodek neprijeten. Toda si je hitro pomagal iz zadrege. Po vzoru tistih skrivnostnih avionov pred leti nad Berlinom, ki jih seveda nihče ni videl. Že naslednji dan sta razglasila nemški poročevalski urad in radio, da so dunajske izgrede uprizorili — marksisti in Židje. Trditve sta podprla z zagotovilom, da se je demonstrantom že na zunaj poznalo, kaj so.

Nepolitična baklja — političen govor.

Ob prevzemu olimpijske baklje na jugoslovensko-madžarski meji je imel zastopnik Madžarske popolnoma političen govor. Med drugim je poudaril, da ima Madžarska zagotovljeno morje, ima pa da ga samo — na papirju. Mislil je kajpak na Jadran in na »madžarsko« Reko. Na Dunaju se je pa v svitu te baklje pokazala prava vrednost avstrijsko-nemškega sporazuma in kaj imajo koroški Slovenci od njega pričakovati.

Za demokracijo tudi v Bolgariji.

V Bolgariji je začelo močno gibanje za obnovo demokratičnega življenja. Združile so se vse demokratično nastrojene kmečke, delavske in meščanske skupine. Zahtevajo vrnitev prejšnje ustave, svobodne volitve, odpravo cenzure, svobode besede in združevanja, izpustitev vseh političnih obsojencev itd. Cankovljev fašistični režim se vzdržuje le še z nasiljem. Ljudstvo je, kakor v Romuniji, zoper ljubimkanje s hitlerizmom in prodiranje nemškega kapitala v državo. Ljudstvo se v celoti obrača od Nemčije. Zmaguje prepričanje, da je največja nevarnost za Slované in demokracijo sploh — fašizem.

Vodja

Spisal srbski Radoje M. Domanović.

— Bratje in tovariši, poslušal sem vse govore, pa vas prosim, da tudi mene poslušate. Vsi dogovori in razgovori ne veljajo nič, dokler smo v tem nerodovitnem kraju. Na tej peščeni zemlji in kamnu ni moglo nič roditi niti, kadar so bile deževne letine, kaj šele v taki suši, kakršne pač ni nikoli nihče pomnil.

— Kako dolgo se bomo tako sestajali in na prazno razgovarjali? Živina nam cepa brez hrane in še malo, pa nam bodo od lakote umirali otroci z nami vred. Izbrati moramo drug način, boljši in pametnejši. Mislim, da je najbolje, da zapustimo ta nerodovitni kraj in da se odpravimo v beli svet iskat boljšo in rodovitnejšo zemljo, ker se tako ne more živeti.

Tako je govoril nekoč na nekem shodu z onemoglim glasom eden izmed prebivalcev nekega nerodovitnega kraja. Kje in kdaj je to bilo, se, mislim, ne tiče niti vas niti mene. Glavno je, da mi verujete, da je bilo to neke in nekda v nekem kraju, in to je dovolj. V resnici nekda sem mislil, da sem si to stvar jaz sam od nekega izmisli, toda polagoma sem se rešil te strašne zmote in sedaj trdno verjamem, da se je vse to, kar vam bom sedaj pripovedoval, zgodilo in moralo zgoditi neke nekda in da si jaz tega na nikak način nisem mogel izmisliti.

Poslušalci, bledega in izžetega lica, topega, motnega, kar brezzavestnega pogleda, z rokama pod pasom so kakor oživali po teh modrih besedah. Vsak se je že zamislil v kakem čarobnem rajskem predelu, kjer se težko in trdo delo plača z obilno žetvijo. — Tako je, tako je! — so zašepetali onemogli glasovi od vseh strani.

— Ali je... b...l...i...z...u... se je zaslišal raztegnjen šepet iz nekega ogla.

— Bratje! — Je začel zopet nekdo govoriti z malo močnejšim glasom. — Takoj moramo poslušati ta predlog, ker tako se ne more več. Delali smo in mučili smo se, pa vse zastonj. Pritrgovali smo si od svojih ust in sejali, toda prišle so nevihte in odnesle seme in zemljo s strmine in ostal nam je goli kamen. Ali hočemo večno tukaj ostati in delati od jutra do mraka in biti zopet lačni in žejni, nagi in bos? ... Moramo odriniti in poiskati boljše, rodovitnejše zemlje, kjer se nam bo težki trud nagradil z bogatim sadom.

— Da, odrinemo, takoj odrinemo, ker se tukaj ne more živeti! — je zašumelo in množica se začne gibati, ne da bi mislila, kam.

— Počakajte, bratje, kam hočete — se oglasi zopet prvi govornik. — Iti moramo, toda tako se ne more. Vedeti moramo, kam gremo, drugače lahko še huje propademo, namesto da bi se rešili. Predlagam, da izberemo vodjo, katerega moramo vsi poslušati in ki nas bo vodil po pravi, najboljši in najbližji poti.

— Da, izberimo, takoj ga izberimo!... se je slišalo od vseh strani.

Sedaj je šele nastal prepir, prava zmešnjava. Vsak je govoril in nihče ni nikogar poslušal, niti ga ni mogel slišati. Potem so se začeli ločiti v gruče; vsaka je šušljala nekaj zase, pa tudi gruče so se razdrobile in prišla sta se za roke po dva in dva in eden drugemu govorila in dokazovala, vlekla drug drugega za rokave in dajala roko na usta. Zopet so se vsi sestali in zopet vsi govorili.

— Bratje! — se je razločil naenkrat močnejši glas in prevpil ostale zamolkle, tope glasove. — Tako ne moremo ničesar napraviti, ako vsi govorimo in nihče nikogar ne posluša. Volimo vodjo! Katerega bi pač mogli izbrati izmed nas? Kdo izmed nas je potoval, da pozna pota? Vsi se dobro poznamo in jaz bi se prvi ne mogel zaupati s svojimi otroci nikomur tukaj na tem shodu. Toda povejte mi, kdo pozna tistega potnika tam, ki od zjutraj sedi v hladu kraj poti? ...

Nastala je tišina, vsi so se okrenili naproti nepoznanemu in ga začeli meriti od glave do pete. Ta človek, srednjih let, mrkega lica, katero

se je komaj videlo iz dolgih las in brade, je sedel in molčal, kakor do sedaj in nekako zamišljeno potrkaval z debelo palico po tleh.

— Včeraj sem videl ravno tega človeka z nekim dečkom. Prijela sta se za roke in šla po ulici. Sinoči je tisti deček odšel nekam po vasi in ta je ostal sam.

— Pusti, brate, te drobnarije in neumnosti, da ne zgubimo časa. Naj bo, kdor hoče, potnik je iz daljnih krajev, ker ga nihče izmed nas ne pozna, in gotovo pozna dobro najbližjo in najboljšo pot, da nas bo vodil. Kakor ga jaz presodim, je videti, da je zelo pameten človek, ker neprestano molči in misli. Kak zaletel bi se bil že desekrat do sedaj pomešal med nas, ali bi bil začel s komurkoli razgovor, on pa toliko časa sedi sam, sameat in samo molči.

— Pri Bogu, ta človek molči in misli nekaj. Ne more biti drugače, kakor da je zelo pameten — so sklenili tudi ostali — in začeli opazovati tujca in vsak je odkril na njem in njegovi zunanosti kako sijajno posebnost, kak dokaz njegove ne navadno velike pameti.

Ni bilo dolgega govorjenja in vsi so se zedinili, da bi bilo najbolje naprositi tega popotnika, ki ga jim je, kakor so rekli, poslal sam Bog, da jih popelje v svet, da poiščejo boljši kraj in rodovitnejšo zemljo, da naj jim bo voditelj, da ga bodo brezpogojno poslušali in se mu pokoravali.

Izbrali so iz svoje srede desetorico, da bi odšla k tujcu in mu sporočila nagibe shoda in svoje bedne razmere in ga naprosila, da sprejme vodstvo.

Ta desetorica je odšla, poklonila se je vdano pred modrim tujcem in eden izmed njih je začel govoriti o nerodovitnem zemljišču njihovega kraja, o suhih letinah, o bednem položaju, v katerem se nahajajo in končal tako-le:

— To nas je nagnilo, da zapuščamo svoj kraj in svoje hiše in da odrinemo po svetu iskat boljšega bivališča. In ravno sedaj, ko smo prišli na tako srečno misel, kakor da se nas je Bog usmilil in nam je poslal tebe, modri in vrli tujec, da nas vodiš in rešiš bede. V imenu vseh prebivalcev te prosimo, bodi nam vodja, in kamor ti, mi vsi za teboj. Ti poznaš pota, ti si vsekakor rojen v srečnejšem in boljšem kraju. Poslušali te bomo in se pokoravali vsaki tvoji naredbi. Ali hočeš, modri tujec, privoliti, da rešiš toliko duš pogina, ali nam hočeš biti vodja?

Modri tujec ves čas tega ganljivega govora ni niti dvignil glave. Do konca je ostal v istem položaju, kakor so ga našli: nagnil je glavo, razmršen je molčal, trkal s palico po tleh in — mislil. Ko je bil govor končan, je, ne da bi spremenil položaj, kratko in polagoma siknil skozi zobe:

— Hočem!

— Ali moremo torej iti za teboj iskat boljšega kraja?

— Morete! — je nadaljeval modri tujec, ne da bi dvignil glavo.

Sedaj je nastalo navdušenje in izjave hvaležnosti, tujec pa ni rekel na to niti besedice.

Sporočili so shodu srečni uspeh in dodali, da šele sedaj vidijo, kako velika pamet je v tem človeku.

Ni se niti premaknil z mesta, niti glave ni dvignil, da vsaj vidi, kdo mu govori. Samo molčal je in mislil; na vse naše govore in zahvale je spregovoril vsega skupaj dve besedi.

— Pravi modrijan!... Redka pamet!... so klicali veselo od vseh strani in trdili, kako ga jim je sam Bog iz nebes poslal kakor angela, da jih reši. Vsak je bil trdno prepričan v uspeh takega vodje, da bi ga nič na svetu ne bilo moglo preprečiti drugače.

In tako je bilo sedaj sklenjeno na shodu, da odrinejo drugo jutro ob zori.

(Dalje prihodnjič.)

Urednik in izdajatelj: Karel Andreč v Ljubljani.

NOVA ZALOŽBA V LJUBLJANI R. Z. Z O. Z. KONGRESNI TRG

Priporoča

Ivana Cankarja zbrane spise

19 zvezkov z uvodi in opombami Iz Cankarja

Ti spisi niso samo naš najboljše narodni tekst, ampak so najpogumnejša izpoved slovenskega duha.

Iz lastne založbe se še posebej priporočajo: F. S. Finžgarjevi zbrani spisi (8 zvezkov); Fr. Stelč, Oris zgodovine umetnosti pri Slovencih; Stanko Vurnik, Uvod v glasbo; Jak. Kelemina, Literarna veda.

Poseben oddelek za pisarniške potrebščine